

MAKRO İKTİSAT

EKONOMİNİN ÖLÇÜLMESİ 2:

İşsizlik, Enflasyon ve İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi

Doç.Dr.Gülbiye Y. YAŞAR

İşsizlik

İşsizliğin Ölçülmesi

Bir ülkede toplam nüfusun kışla, hapishane ve hastane gibi yerlerde ikamet edenler dışında kalan kısmının 15 yaş üzerindeki bölümüne **kurumsal olmayan sivil nüfus (KOSN)** denir.

Kurumsal olmayan sivil nüfus:

- Çalışanlar
- İş arayıp bulamayanlar (İşsizler)
- İş aramayanlar

İşsizliğin Ölçülmesi

Çalışanlar + İşsizler = İşgücü

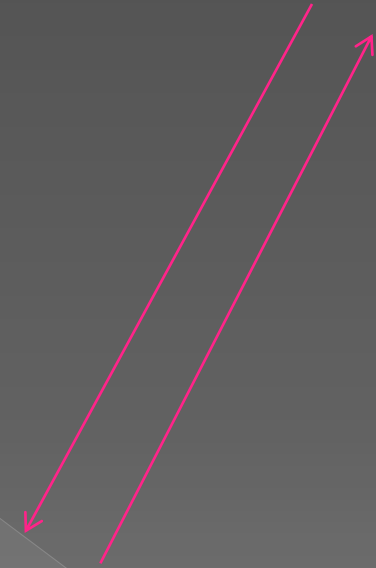
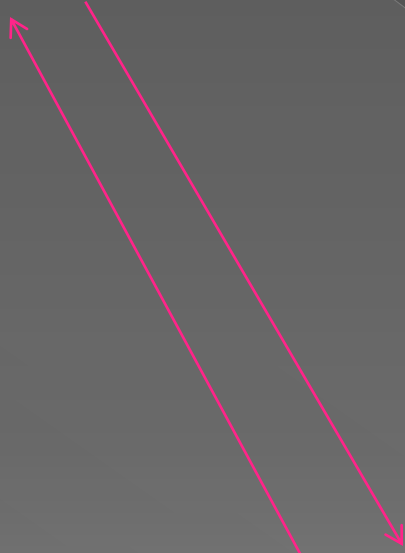
İş aramayanlar = İşgücüne katılmayanlar

İşgücüne katılım haddi = $\frac{\text{İşgücü}}{\text{KOSN}} \times 100$

Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus İçindeki Hareketler

Çalışanlar

İşsizler

İşgücünde Olmayanlar

İşsizlik ve istihdam haddi

○ İşsizlik işsizlik haddi ile ölçülür.

○ İşsizlik haddi = $\frac{\text{İşsizler}}{\text{İşgücü}} \times 100$

○ İstihdam haddi = $\frac{\text{Çalışanlar}}{\text{KOSN}} \times 100$

Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri, Ağustos 2012-2013

	TÜRKİYE		KENT		KIR	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Kurumsal olmayan nüfus (000)	73 716	74 567	50 452	50 938	23 265	23 629
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	54 841	55 715	37 722	38 172	17 119	17 543
İşgücü (000)	27 812	28 766	18 336	19 134	9 476	9 632
İstihdam (000)	25 367	25 960	16 341	16 859	9 026	9 101
İşsiz (000)	2 445	2 806	1 995	2 276	450	530
İşgücüne katılma oranı (%)	50,7	51,6	48,6	50,1	55,4	54,9
İstihdam oranı (%)	46,3	46,6	43,3	44,2	52,7	51,9
İşsizlik oranı (%)	8,8	9,8	10,9	11,9	4,8	5,5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	11,3	12,3	11,3	12,4	11,1	12,3
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	17,2	18,7	20,7	22,1	10,7	12,0
İşgücüne dahil olmayanlar (000)	27 028	26 949	19 386	19 038	7 643	7 911

Not: Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

İşsizliğin türleri

- **Geçici işsizlik**

İşgücüne yeni katılanlar ve çalıştığı işi niteliklerine uygun bulmayarak işinden ayrılanların oluşturduğu işsizlik türüdür.

- **Yapısal işsizlik**

İşgücünün coğrafik ve niteliksel bileşiminin sırasıyla talepteki ve teknolojideki değişmelere anında uyum sağlayamaması sonucu çalışanların bir kısmının işlerini kaybetmelerinden kaynaklanan işsizliğe denir.

İşsizliğin türleri

Geçici işsizlerin sayısı +

Doğal işsizlik haddi = $\frac{\text{Yapısal işsizlerin sayısı}}{\text{İşgücü}}$

● Devrevi işsizlik

İktisadi dalgalanmadan (üretilen mal ve hizmet miktarının yıldan yıla değişmesinden) kaynaklanır.

İşsizliğin maliyeti

● Sosyal maliyeti

> Dolaysız sosyal maliyet

- Gelir kaybı
- Sosyal itibar kaybı

> Dolaylı sosyal maliyet

- Alkolizm ve suç oranlarının artmasına yol açarak toplumsal dayanışma ve huzuru bozar.

- İşsizliğin sosyal maliyetini azaltmak amacıyla Türkiye de dahil birçok ülkede **işsizlik sigortası** uygulaması bulunmaktadır.

İşsizliğin maliyeti

- İktisadi maliyeti

İşsiz olan kişilerin çalışmaları halinde gerçekleştirecekleri üretimin yapılamamasıdır.

GSYH Açığı = Reel GSYH – Doğal GSYH

Enflasyon

Enflasyonun Ölçülmesi

Enflasyon

- Bir ekonomide genel fiyat düzeyinde meydana gelen sürekli artışa denir.
- Enflasyon haddi ile ölçülür.
- Enflasyon haddi =
$$\frac{(P - P_{-1})}{P_{-1}} \times 100$$

Enflasyonun Ölçülmesi

- Genel fiyat düzeyi ve dolayısıyla enflasyon haddi fiyat endeksi ile ölçülür.

$$\text{Fiyat endeksi} = \frac{\text{Bir sepetin cari yıldaki fiyatı} \times 100}{\text{Aynı sepetin temel yıldaki fiyatı}}$$

- Fiyat endeksinin temel yıl değeri tanım gereği 100'dür.

Enflasyonun Ölçülmesi

- Her yılın genel fiyat düzeyini belirli bir sepetin temel yıl fiyatına kıyasla ölçen fiyat endeksi, ölçüme konu olan sepetin nasıl tanımlandığına bağlı olarak üç farklı biçimde hesaplanır.

1. Deflatör

Ölçüme konu olan sepet, ülkede üretilen tüm nihai mallardan ve hizmetlerden oluşan bir sepet biçiminde tanımlanabilir.

$$\text{Deflatör} = \frac{\text{Nominal GSYH} \times 100}{\text{Reel GSYH}}$$

Enflasyonun Ölçülmesi

2. Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)

- Fiyat endeksinin hesaplanmasında baz alınan sepet, dayanıklı ve dayanıksız tüketim mallarından ve sağlık – eğitim gibi hizmetlerden oluşan, kısaca tüketim mallarından oluşan bir sepet üzerinden hesaplanmaktadır.
- Tüketici fiyat endeksinin hesaplandığı sepetin kapsadığı mallar ve her malın sepetteki ağırlığı, ilgili kurumlarca yapılan tüketici anketlerinden yararlanarak belirlenir.

Enflasyonun Ölçülmesi

2. Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE)

○ Deflatörden farkı

- > Deflatörün hesaplandığı sepet her yıl değişir. Tüketici fiyat endeksinin hesaplandığı sepet sabittir – zaman içinde değişmez.
- > Deflatör sadece ülkede üretilen malların ve hizmetlerin fiyatlarını kapsamasına karşılık, tüketici fiyat endeksinin hesaplandığı sepette ithal edilen tüketim malları da bulunmaktadır.

○ Tüketici Fiyatları Endeksi

Ekim 2013 % 7,71

Enflasyonun Ölçülmesi

3. Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE)

- Fiyat endeksinin hesaplanmasında baz alınan sepet, ara mallarından ve makine-teçhizat gibi yatırım mallarından oluşan bir sepettir.
- Üretim mallarından oluşan böyle bir sepet üzerinden hesaplanan fiyat endeksine denir.
- **Üretici Fiyatları Endeksi**
Ekim 2013 % 6,77

Enflasyonun Ölçülmesi

- Enflasyonun tüketicilerin refah düzeyi üzerindeki olumsuz etkisi doğru biçimde ölçülemez.
- Bu yetersizliğin iki temel nedeni vardır:
  - > **Nitelik sapması**
Malların kalitelerinde zaman içinde meydana gelen iyileşmeleri hesaba katmaz.
  - > **İkame sapması**
Nispi fiyat yapısındaki değişme sonucu tüketicilerin malları birbirleriyle ikame ettikleri gerçeğini hesaba katmaz.

Enflasyonun Türleri

○ Sürünen enflasyon

- > % 3 – 8 gibi tek haneli enflasyon haddine denir.

○ Dört nala enflasyon

- > % 25 – 80 gibi çift haneli enflasyon haddine denir.

○ Hiper enflasyon

- > Enflasyonun pek rastlanmayan biçimde yüksek olduğu – aylık enflasyon haddinin bir yıl boyunca % 50'yi aştığı enflasyona denir.

Beklenen ve Beklenmeyen Enflasyon

- Genel fiyat düzeyinde meydana geleceği beklenen artışa **beklenen enflasyon** denir.
- Fiili ve beklenen enflasyon hadlerinin birbirine eđit olduğu duruma **tam olarak beklenen enflasyon** denir.
- Gerçekleşen ve beklenen enflasyon hadleri arasındaki farka **beklenmeyen (sürpriz) enflasyon** denir.

Enflasyonun maliyeti

- Enflasyon gerek kişiler ve firmalar gerek hükümetler tarafından arzulanmayan bir iktisadi olaydır.
- Çünkü enflasyon reel gelir düzeylerini olumsuz etkilemektedir.

Reel ücret haddi = Nominal ücret artış haddi – Enflasyon haddi

Enflasyonun maliyeti

● Beklenmeyen enflasyonun maliyeti

En önemli sakıncası, gelirin – servetin bir gruptan diğerine adil olmayan bir biçimde transferine yol açmasıdır.

Beklenen reel ücret artış haddi = Nominal ücret artış haddi – Beklenen enflasyon haddi

Gerçekleşen reel ücret artış haddi = Nominal ücret artış haddi – Fiili enflasyon haddi

Enflasyonun maliyeti

● Tam olarak beklenen enflasyonun maliyeti

- > Yemek listesi maliyetleri
- > Ayakkabı – deri maliyetleri
- > Vergi bozulmaları

İktisadi hoşnutsuzluk endeksi

İktisadi hoşnutsuzluk endeksi= Enflasyon haddi + İşsizlik haddi

Türkiye ekonomisinde hoşnutsuzluk endeksi (Ekim ve Ağustos 2013) = 7,71 + 9,8
= 17,51.

Kaynaklar

- ◉ Erdal Ünsal (2010), İktisada Giriş, İmaj Yayınevi, Ankara.
- ◉ Nazım Kadri Ekinçi (2010), Modern Mikro İktisat, Efil Yayınevi, Ankara.
- ◉ A. Koutsoyiannis (1997), Modern Mikro İktisat, Çev:Muzaffer Sarımeşeli, Gazi Kitabevi, Ankara.

Teşekkürler..